

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI EUROOPAN MERI-, KALATALOUS- JA VESIVILJELYRAHASTON SUOMEN OHJELMASTA 2021–2027 MYÖNNETTÄVÄSTÄ TUESTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISESTA

1. Pääasiallinen sisältö

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston Suomen ohjelmasta 2021–2027 myönnettävästä tuesta annettua valtioneuvoston asetusta (757/2022) muutettaisiin säätämällä neljästä uudesta avustusmuodosta, joissa tuki myönnettäisiin kertakorvauksena: tuesta pieniin innovaatio- ja kehittämishankkeisiin, tuesta kalastuksen yritystoiminnan kokeilemiseen, tuesta kalastuksen yritystoiminnan käynnistämiseen sekä tuesta pieniin kunnostushankkeisiin.

2. Oikeudellinen tausta ja asetuksenantovaltuus

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) ohjelmasta myönnettävistä tuista ja niiden hallinnoinnista säädetään Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä ja varainhoitosäännöistä sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista varainhoitosäännöistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021/1060 (yleisasetus) ja sen nojalla annettavissa komission säädöksissä sekä Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston perustamisesta ja asetuksen (EU) 2017/1004 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2021/1139 (erityisasetus) ja sen nojalla annettavissa komission säädöksissä.

Ehdotuksen lähtökohtana olevat Euroopan unionin asetukset ovat suoraan sovellettavaa oikeutta Euroopan unionin jäsenvaltioissa. EU-asetuksiin on kuitenkin jätetty kansallista liikkumavaraa, mistä johtuen on tarpeen määritellä rahoituksen myöntämistä ja maksamista koskevat tarkemmat säännöt kansallisella tasolla. Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta annetussa laissa (997/2021) säädetään rahaston varoista myönnettäviä avustuksia koskevan järjestelmän perusteista. Lailla säädetään Suomen EMKVR-ohjelman hallinnoimiseksi ja toimeenpanemiseksi tarpeellisista säännöksistä, kuten toimivaltaisista viranomaisista ja menettelyistä tukien myöntämiseen ja maksamiseen liittyen. Laissa on useissa pykälissä alemman asteista norminantoa koskevat säännökset.

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta annetun lain nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyväksyttävistä kustannuksista, tuen määrästä, avustusmuotojen käyttökohteista, käytön perusteista ja suuruudesta sekä vastikkeetta tehdyn työn arvosta ja enimmäismäärästä (10 §). Nyt ehdotettava valtioneuvoston asetuksen muutos annettaisiin kyseisen pykälän nojalla.

3. Ehdotetun asetuksen sisältö

3.1. Yleiset perustelut

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston Suomen ohjelmassa 2021–2027 keskeisiksi tavoitteiksi on asetettu kalatalousalan kestävä kasvun tukeminen, alkutuotannon edellytysten turvaaminen, uudistumisen ja innovaatioiden vauhdittaminen sekä ympäristökysymysten yhä parempi huomioiminen.

Suomen ohjelman mukaan ”toimialan uudistumista tuetaan mahdollistamalla yleishyödyllisten kehittämishankkeiden lisäksi yritysten omien kehittämishankkeiden tukeminen. Tavallisten kehittämishankkeiden lisäksi yritykset voivat hyödyntää uutta innovaatio- ja koulutussetelimalia, jonka avulla ne voivat toteuttaa pienempiä kehitystoimia tai hankkia osaamista kevyemmällä hakumenettelyllä. Tavoitteena on, että yritykset voivat kehittää omaa toimintaansa ketterästi.” Innovaatiosetelit on listattu ohjelmassa rahoitettavien teemojen joukkoon niin kalastuksen, vesiviljelyn kuin jalostuksen ja kaupankin toimenpiteissä. Koulutus- ja neuvontahankkeiden osalta ohjelmassa on mainittu koulutusseteli, jota voisi käyttää tarpeelliseksi katsotun koulutuksen ostoon. Ehdotettu 13 b § Kertakorvauksena myönnettävä tuki pieniin innovaatio- ja kehittämishankkeisiin vastaisi ohjelmassa kuvattuja innovaatio- ja koulutussetelimalleja. Tukea myönnettäisiin kertakorvauksena pieniin innovaatio- ja kehittämishankkeisiin. Lisäksi tukea voitaisiin myöntää pieniin koulutusta ja osaamista koskeviin hankkeisiin, joiden tulisi liittyä yritystoiminnan kehittämiseen. Koulutusta ja osaamista voisi kalastuksen osalta hankkia myös ehdotettujen 13 c ja d § kautta eli kalastuksen yritystoiminnan kokeilemiseen ja käynnistämiseen myönnettävällä tuella.

Suomen ohjelmassa yhdeksi alkutuotannon keskeiseksi haasteeksi on tunnistettu kalastajien ikääntyminen ja uusien kalastajien vähäinen määrä. Ohjelman mukaan ”uusien kalastajien tuloa alalle helpotetaan aloitustukijärjestelmällä.” Uusien kalastajien rekrytointi alalle on ollut haastavaa, ja yhtenä syynä tähän ovat yritystoiminnan kalliit alkuinvestoinnit. Kalastuksen kokeilutuella mahdollistettaisiin kalastuksesta kiinnostuneille yritystoiminnan kokeileminen ilman heti alussa tehtäviä investointeja. Tuen avulla toimintaa olisi mahdollista kokeilla esimerkiksi vuokra-aluksella ja -pyydyksillä. Lisäksi kalastajille, jotka ovat päättäneet investoida yritystoimintaan, voitaisiin myöntää tukea yritystoiminnan käynnistämiseen. Käynnistämistukea voisi käyttää mm. pienhankintoihin, vuokriin ja osaamisen hankkimiseen. Näiden lisäksi aloittavien kalastajien käytössä ovat EMKVR:n normaalit kalastuksen kehittämis- ja investointituet. Tavoitteena on rakentaa aloittavalle kalastajalle polku, jossa yritystoimintaa voi halutessaan ensin kokeilla kokeilutuen avulla ja varsinaisen yritystoiminnan käynnistyessä tehdä tarvittavia investointeja ja kehittää osaamista ja yritystoimintaa käynnistystuen sekä EMKVR:n kehittämis- ja investointitukien avulla. Aloittava yrittäjä voi lisäksi hakea EMKVR:n ulkopuolisia tukia, kuten yrittäjän toimeentuloon tarkoitettua starttirahaa, sillä EMKVR:n tuki ei kohdistuisi toimeentuloon.

Edelleen Suomen ohjelman mukaan ”ympäristökunnostuksia ja kalakantojen tilaa parantavia hankkeita voidaan käynnistää osana ympäristöohjelmaa sekä pienempinä yksittäisinä hankkeina esimerkiksi liittyen kalojen lisääntymisalueiden kunnostuksiin tai uhanalaisten lajien suojeluun. Koska kunnostustoimet vaativat usein paljon resursseja, on tärkeää kehittää uusia rahoitus- ja toimintatapoja niiden tehostamiseksi ja joukkoistamiseksi. Tämän vuoksi ohjelmassa – – kokeillaan kunnostusseteleitä – –, joilla voidaan helposti toteuttaa pienempiä kunnostushankkeita.” Suomen ohjelman toimenpiteestä 1.6.2 Kalataloudelliset kunnostukset suunnataan rahoitusta ohjelman mukaan erityisesti ympäristökunnostuksiin, jotka liittyvät kalojen elinympäristöjen suojeluun ja ennallistamiseen. Tällaisia voivat ohjelman mukaan olla esimerkiksi kalojen kutupaikkojen säilyttäminen ja kunnostaminen sekä biodiversiteettistrategian meriympäristön suojelutavoitteeseen liittyvät kalojen elinympäristökunnostukset ja vaellusesteiden poistaminen pienissä vesistöissä. Ehdotettu 13 e § Kertakorvauksena myönnettävä tuki pieniin kunnostushankkeisiin vastaisi ohjelmassa tarkoitettua kunnostusseteliä. Enintään 10 000 euron kertakorvauksella voitaisiin tukea pieniä

kalataloudellisia kunnostuksia, jotka helposti jäävät suurempia kohteita painottavien rahoitushakujen, kuten Nousu- ja Helmi-ohjelmien ulkopuolelle.

Kaikki neljä uutta avustusmuotoa myönnettäisiin kertakorvauksina, koska tavoitteena on keventää hakumenettelyä. Kertakorvauksella tarkoitetaan EU-rahastoja koskevan ns. yleisasetuksen (EU 2021/1060) 53 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaista tukea. Kertakorvauksessa tukihakemuksessa tehdään normaali erittely hankkeen arvioiduista kustannuksista perusteluineen, mutta tuen maksatusvaiheessa kustannuksia ei tarvitse enää todentaa, vaan tuki maksetaan tukipäätöksessä määritellyn tuloksen saavuttamisen perusteella. Yleisasetuksen 53 artiklan 3 kohdan b alakohta mahdollistaa tämän mallin, jossa tuen määrän perusteena on toimen valitsevan elimen eli ELY-keskuksen ennakkoon hyväksymä tapauskohtainen kustannusarvio, jos toimen kokonaiskustannukset ovat enintään 200 000 euroa. Malli sopii hyvin pieniin ja konkreettisiin hankkeisiin, joissa tukipäätöksessä voidaan selkeästi yksilöidä maksatuksen edellytyksenä oleva lopputulos, kuten koulutuksen suorittaminen tai kunnostussuunnitelman laatiminen.

Ehdotetut avustusmuodot on kuvattu Suomen ohjelmassa vain yleisellä tasolla. Tämän vuoksi niistä on tarpeen säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

3.2. Yksityiskohtaiset perustelut

13 b § Kertakorvauksena myönnettävä tuki pieniin innovaatio- ja kehittämishankkeisiin. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan tukea voitaisiin myöntää kertakorvauksena pienten ja keskisuurten yritysten innovaatio- ja kehittämishankkeisiin kalastuksessa, vesiviljelyssä sekä kalanjalostuksessa. Toisen momentin mukaan kertakorvauksen suuruus olisi enintään 5 000 euroa ja korkeintaan 75 prosenttia hankkeen hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista. Tuki rajattaisiin pienille ja keskisuurille yrityksille, koska tavoitteena on vauhdittaa pieniä ja nopeita innovaatio- ja kehittämishankkeita. Tuella tulee olla merkittävä vaikutus hankkeen toteuttamiseen, joten suuryrityksille ei olisi tarkoituksenmukaista myöntää tukea näin pieniin hankkeisiin. Suuryritykset voivat sen sijaan hyödyntää muita avustusmuotoja rahastoa koskevien säädösten mukaisesti, pois lukien kalanjalostus, jossa suuryrityksille ei EU-lainsäädännön mukaan voida myöntää suoria avustuksia EMKVR:stä.

Tukea voitaisiin myöntää yrityksen innovaatiotoimintaan liittyvien asiantuntijapalveluiden hankkimiseen ulkopuoliselta palveluntarjoajalta, tilojen, laitteiden ja koneiden vuokriin, käyttömaksuihin sekä näihin liittyviin matkakuluihin. Matkakulut eivät olisi yksinään tukikelpoisia, vaan niiden tulisi liittyä hankkeessa hankittavaan asiantuntijapalveluun tai sellaisten tilojen, laitteiden tai koneiden käyttöön, joita hankkeessa vuokrataan tai saadaan käyttöön käyttömaksua vastaan. Innovaatiotoiminnalla tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla yritys kehittää uusia tuotteita, palveluita tai prosesseja. Kyseisten tuotteiden, palveluiden tai prosessien tulee olla yrityksen oman toiminnan näkökulmasta innovatiivisia ja kehittää yrityksen toimintaa. Innovaatiotoimintaan liittyviä asiantuntijapalveluita voidaan hankkia niitä tarjoavilta yrityksiltä, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta ja tutkimusorganisaatioilta. Palveluntarjoajalla tulee olla riittävää osaamista ja kokemusta tarjottavasta palvelusta. Tuen käyttökohteita voisivat olla esimerkiksi idean jatkokehityskelpoisuuden, käytettävyyden tai markkinakelpoisuuden selvittäminen esimerkiksi prototyyppien, testauksen ja kokeilujen avulla, asiantuntija-arvioiden hankkiminen, testaus- ja mittauspalveluiden osto, patenttien, mallisuojeiden ja tavaramerkkien selvitykset, toiminnanvapausselvitykset, tieteen ja tutkimustuloksien hyödyntäminen liiketoiminnan kehittämisessä, tuotteeseen, teknologiaan tai palveluun liittyvän ongelman ratkaisemiseen liittyvä asiantuntija-apu sekä muut vastaavat innovaatiotoimintaan liittyvät asiantuntijapalveluhankinnat. Innovaatiotoimintaan myönnettävää tukea ei voisi käyttää yrityksen omiin palkkakustannuksiin tai laiteostoihin eikä yrityksen normaaliin toimintaan liittyviin aineisiin, tarvikkeisiin tai vuokriin. Tukea voitaisiin innovaatiotoiminnan

lisäksi myöntää myös yritystoiminnan kehittämiseen liittyvän koulutuksen ja osaamisen hankkimiseen sekä siihen liittyviin matkakuluihin. Koulutusta ja osaamista voisi hankkia soveltuvilta koulutuspalveluiden tuottajilta.

Yritykselle voitaisiin myöntää innovaatio- ja kehittämishankkeisiin korkeintaan yksi kertakorvaus vuodessa.

13 c § Kertakorvauksena myönnettävä tuki kalastuksen yritystoiminnan kokeilemiseen. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan ohjelmasta voitaisiin myöntää tukea kertakorvauksena pienimuotoisen rannikko- ja sisävesikalastuksen yritystoiminnan kokeilemiseen. Tarkoituksena olisi mahdollistaa kaupallisesta kalastuksesta kiinnostuneille yritystoiminnan kokeileminen ilman kalliiden alkuinvestointien tekemistä. Tukea voisi myöntää samalla hakijalle vain kerran ja enintään vuodeksi. Tuki kohdistuisi ensimmäistä kertaa kokeiltavaan kalatalouden yritystoimintaan. Tukea voitaisiin myöntää yritystoiminnan kokeilemiseen liittyvien toimitilojen, kalastusalusten, koneiden ja laitteiden vuokriin, aineisiin ja tarvikkeisiin, käyttömaksuihin, matkoihin sekä koulutuksen, valmennuksen, asiantuntijaosaamisen ja tiedon hankkimiseen. Tukea voisi myöntää lisäksi pienhankintoihin, joiden taloudellinen käyttöaika pääosin rajautuu kokeilun toteuttamisen kestoajaksi.

Kertakorvauksen suuruus olisi enintään 5 000 euroa ja se voisi kattaa enintään 75 prosenttia hankkeen hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista.

13 d § Kertakorvauksena myönnettävä tuki kalastuksen yritystoiminnan käynnistämiseen. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan ohjelmasta voitaisiin myöntää tukea kertakorvauksena pienimuotoisen rannikko- ja sisävesikalastuksen yritystoiminnan käynnistämiseen. Suomen ohjelman toimenpiteessä 1.1.2 *Kalastuksen investoinnit* tuki uusien kalastajien alkuinvestointeihin on rajattu pienimuotoiseen rannikko- tai sisävesikalastukseen. Tukea voidaan myöntää samalle tuen hakijalle rahoituskauden aikana kerran. Kertakorvausta yritystoiminnan käynnistämiseen voitaisiin myöntää käynnistämiseen liittyviin pienhankintoihin, toimitilojen, kalastusalusten, koneiden ja laitteiden vuokriin, aineisiin ja tarvikkeisiin, käyttömaksuihin, matkoihin, sekä koulutuksen, valmennuksen, asiantuntijaosaamisen ja tiedon hankkimiseen.

Kertakorvauksen suuruus yritystoiminnan käynnistämiseen voisi olla enintään 7 500 euroa ja se voisi kattaa korkeintaan 75 prosenttia hankkeen hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista.

13 e § Kertakorvauksena myönnettävä tuki pieniin kunnostushankkeisiin. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan ohjelmasta voitaisiin myöntää tukea kertakorvauksena kalataloudellisiin kunnostuksiin. Kunnostusten tulisi olla kalatalouden kannalta merkityksellisiä, eli ne voivat liittyä esimerkiksi kalojen lisääntymis- ja elinympäristöjen kunnostamiseen ja vaellusesteiden poistamiseen. Tukea voitaisiin myöntää yleishyödyllisten kalataloudellisten kunnostusten suunnitteluun, kunnostustoimenpiteiden toteutukseen sekä kunnostuksiin liittyvien asiantuntijapalveluiden tai muiden palveluiden hankintaan yrityksiltä, yliopistoilta, yhdistyksiltä, ammattikorkeakouluilta tai tutkimusorganisaatioilta sekä kunnostuksiin tarvittavan materiaalin ja tarvikkeiden hankintaan. Tukea voitaisiin myöntää samaan kohteeseen ja käyttötarkoitukseen korkeintaan yhden kerran. Tukea voitaisiin siis myöntää erillisinä hankkeina samaan kohteeseen eri käyttötarkoituksiin, esimerkiksi saman kohteen kunnostuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Samoin olisi mahdollista myöntää tukea samalle hakijalle eri kohteisiin, esimerkiksi kunnostusten toteutukseen erillisissä kohteissa. Erillisiksi kohteiksi voitaisiin katsoa esimerkiksi saman uoman varrella sijaitsevat mutta toisistaan erilliset kalataloudellisesti merkittävät kohteet. Kunnostushankkeisiin myönnettävän kertakorvauksen suuruus voisi olla enintään 10 000 euroa ja se voisi kattaa korkeintaan 80 prosenttia hankkeen hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista.

4. Ehdotuksen vaikutukset

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset liittyvät toisaalta yritysten mahdollisuuksiin kehittää toimintaansa ja osaamistaan ja toisaalta kaupallisen kalastuksen aloittamista harkitsevien tukemiseen. Tuki pieniin innovaatio- ja kehittämishankkeisiin mahdollistaa yrityksille ulkopuolisten asiantuntijapalveluiden ostamisen pieniin hankkeisiin normaalia hieman korkeammalla tuella. Tavoitteena on helpottaa ja nopeuttaa yrityksissä tehtävää innovaatio- ja kehittämistoimintaa sekä osaamisen lisäämistä. Kaupallisen kalastuksen kokeilu- ja käynnistystuella pyritään helpottamaan uusien yrittäjien aloittamista tarjoamalla tukea mm. vuokriin, pienhankintoihin ja osaamisen hankkimiseen. Avustusmuodot tukisivat osaltaan pienimuotoisen kaupallisen kalastuksen jatkuvuutta rannikolla ja sisävesillä. Ehdotuksella ei ole vaikutusta Suomen ohjelman kokonaisrahoitukseen, vaan ehdotetut avustusmuodot on mainittu Suomen ohjelmassa ja sisältyvät kokonaisrahoituskehukseen.

Ehdotuksen ympäristövaikutukset liittyvät pienten kunnostushankkeiden tukemiseen. Kunnostusten tulisi liittyä kalatalouteen, eli niillä parannettaisiin kalakantojen elinolosuhteita sekä vaellus- ja lisääntymismahdollisuuksia. Kunnostusrahoitus täydentäisi muita ympäristökunnostukseen tarjolla olevia rahoitusmuotoja, kuten Helmi- ja Nousu-ohjelmia, sillä rahoitettavat hankkeet keskittyisivät nimenomaan kalatalouden kannalta merkityksellisiin kohteisiin ja pienellä tuella toteutuviin hankkeisiin, joilla voi kuitenkin olla paikallisesti suuri merkitys.

5. Valmistelu ja lausuntopalaute

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä.

Lausuntokierros järjestettiin 12.2.–26.3.2025. Lausunnot...

6. Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetus tulee voimaan X päivänä Xkuuta 2025.